

نام دبیر: معصومه نوربخش
نام پشتیبان:
نام آموزشگاه: دبیر

شماره جلسه: بیستم
نام درس و مقطع و رشته: ریاضی
دوم دبیرستان
تاریخ جلسه:

مبحث

ماتریس - تساوی دو ماتریس
جمع دو ماتریس - ضرب یک عدد در
ماتریس

160-168

صفحه ی کتاب درسی

خودتان در منزل حل کنید				خودتان در زنگ کار در کلاس حل کنید				من در کلاس حل می کنم				نام کتاب
			168 4			168 3	167 2				167 1	کتاب درسی
												کتاب آبی
236	235	234	233	232	231	229	228	226	222	219	218	کتاب دو سالانه

ماتریس :

جدول مستطیل شکلی از اعداد یا اشیاء است . هر ماتریس را با یک حرف بزرگ لاتین نام گذاری می کنند . همچنین هر ماتریس دارای تعدادی ستون و سطر است .

یک ماتریس با m سطر و n ستون را یک ماتریس n و m و یا یک ماتریس از مرتبه $m \times n$ می گویند . هر عضو ماتریس را یک درایه می نامند . در صورتی که تعداد سطرها و ستون ها برابر باشند ، آن را ماتریس مربعی می نامند .

اگر A یک ماتریس باشد ، اعضای ماتریس A را با حروف کوچک a نشان می دهیم و جایگاه آن بصورت a_{ij} می باشد ، بدین معنی که a در سطر I ام و ستون j ام قرار دارد .
تمرین: مرتبه و نوع هر یک از ماتریس های زیر را مشخص کنید .

$$A = [1 \ 2 \ 3] \quad B = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ -1 & \sqrt{2} \end{bmatrix} \quad C = \begin{bmatrix} 0 \\ \sqrt{3} \\ 1 \end{bmatrix} \quad D = [5]$$

تمرین: ماتریس $A_{3 \times 2}$ با عضو عمومی a_{ij} به صورت زیر تعریف شده است .

$$a_{ij} = \begin{cases} 0 & i > j \\ 1 & i = j \\ -1 & i < j \end{cases} \quad \text{ماتریس } A \text{ را با عناصرش مشخص کنید .}$$

تساوی دو ماتریس : دو ماتریس هم مرتبه را مساوی گویند هرگاه درایه های نظیر به نظیر آن ها مساوی باشند .
تمرین : از تساوی های زیر مقادیر x و y و z را بیابید .

$$\begin{bmatrix} x+3 & 2 & 1 \\ 5 & 0 & 7 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -1 & 2 & y+x \\ 5 & 0 & 2z-1 \end{bmatrix} \quad \begin{bmatrix} x+3y & 2 \\ 1 & 2x-y \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 5 & 2 \\ 1 & 3 \end{bmatrix}$$

جمع دو ماتریس : اگر A و B دو ماتریس هم مرتبه باشند ، $A + B$ ماتریسی است هم مرتبه با آن دو ماتریس که عناصر آن از جمع درایه های متناظر دو ماتریس به دست می آید .
تذکر : اگر دو ماتریس هم مرتبه نباشند جمع آن ها تعریف نمی شود .

تمرین: ماتریس های $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix}$ و $B = \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 4 & 2 \end{bmatrix}$ و $C = \begin{bmatrix} 2 & 4 \\ -2 & 5 \end{bmatrix}$ مفروض اند ، نشان دهید .

$$A + (B + C) = (A + B) + C$$

تمرین: اگر $A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 8 \\ 0 & 2 & -2 \end{bmatrix}$ و $B = \begin{bmatrix} 1 & \frac{1}{2} & 4 \\ 0 & 1 & -1 \end{bmatrix}$ ثابت کنید : $2A - 4B = O_{3 \times 3}$

تمرین : ماتریس $X_{2 \times 2}$ را از تساوی زیر به دست آورید .

$$2X + \begin{bmatrix} 0 & 2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 & 4 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$$

ضرب عدد در ماتریس : برای ضرب عدد حقیقی K در ماتریس A کافی است تک تک عناصر ماتریس A در K ضرب شوند .

قرینه یک ماتریس : از ضرب (-1) در ماتریس A ، قرینه ی ماتریس A به دست می آید . قرینه ی ماتریس A را با $-A$ نشان می دهند .

تفاضل دو ماتریس : برای تفاضل دو ماتریس A و B ؛ یعنی $A-B$ ، کافی است قرینه ی ماتریس B را با A جمع کنیم به عبارت دیگر:

$$A-B = A + (-B)$$

ماتریس صفر : به ماتریسی که همه ی درایه های آن صفر باشند ، ماتریس صفر می گویند و آن را با O نشان می دهند .

تذکر : اگر دو ماتریس A و O هم مرتبه باشند آنگاه

$$A+O = O + A = A$$

ضرب ماتریس ها : برای انجام عمل ضرب دو ماتریس سه حالت زیر را در نظر می گیریم :

حالت اول : ضرب یک ماتریس سطری در یک ماتریس ستونی

تمرین : اگر $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$ و $B = \begin{bmatrix} -1 \\ 2 \\ 1 \end{bmatrix}$ باشد ، $A \times B$ چیست ؟

حالت دوم : ضرب یک ماتریس سطری در یک ماتریس

تمرین : ضرب های زیر را انجام دهید .

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 & -1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -2 & 0 & 1 \\ 1 & -3 & 2 \\ 0 & 1 & -1 \end{bmatrix} =$$

$$\begin{bmatrix} 2 & 1 & 3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 4 & 1 \\ 0 & 2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix} =$$

حالت سوم : ضرب یک ماتریس در ماتریس دیگر در حالت کلی

تذکر : باید تعداد ستون های ماتریس اول با تعداد سطرهای ماتریس دوم برابر باشند .

تمرین : ضرب های زیر را انجام دهید .

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & -1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ 3 & 1 & -1 \end{bmatrix} =$$

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 0 & 3 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 2 & 1 & -1 \\ 1 & 3 & 1 \end{bmatrix} =$$

تمرین : از تساوی زیر ، مقادیر a ، b و c را بیابید .

$$\begin{bmatrix} a & 1 & 2 \\ c & 0 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -1 & 0 \\ 2 & 1 \\ 0 & -2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 & c+1 \\ -2c-4 & b \end{bmatrix}$$

تمرین : اگر A ، B ، C ماتریس باشند ، از تساوی $C_{5 \times z} \cdot B_{x \times 4} = A_{(x+y) \times 3}$ ، اعداد x ، y ، z را بیابید .